

Názov cvičenia:

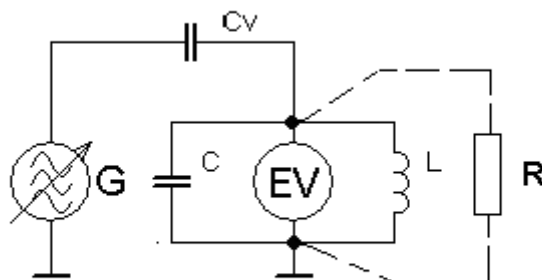
Rezonančné obvody

Cieľ: naučiť študentov merať a vyhodnotiť z hľadiska šírky prenášaného frekvenčného pásma rezonančnú charakteristiku paralelného rezonančného obvodu (PRO) bez tlmenia a s tlmením

Úlohy:

1. **Vypočítajte:**
  - rezonančnú frekvenciu f_{0vyp} PRO
2. **Odmerajte:**
  - amplitúdovo-frekvenčnú charakteristiku netlmeného a tlmeného PRO
3. **Nakreslite:**
  - amplitúdovo-frekvenčnú charakteristiku netlmeného a tlmeného PRO $U = F(f)$ a $U' = F(f')$ predloženého paralelného rezonančného obvodu
4. **Určte:**
  - z nakreslených charakteristík šírku prenášaného frekvenčného pásma B_3 a B_3' netlmeného a tlmeného PRO
5. **Porovnajte:**
  - rezonančnú frekvenciu vypočítanú f_{0vyp} a odmeranú f_{0odm}
  - kvalitu Q a Q' netlmeného a tlmeného PRO

Schéma zapojenia: pre **PARALELNÝ** rezonančný obvod

Použité prístroje:

EV – elektronický voltmeter *TESLA BM579 mVoltmeter*

G – vf generátor s čítačom *VELLEMAN HPG1 1MHz*

Prípojné vodiče

Použité pasívne súčiastky:

C – kondenzátor $C = 4\mu$ F, **tolerancia 10 %**, $U_{max} = 600$ V

L – cievka $L = 6,25m$ H, $I_{max} = 0,8$ A, **počet závitov = 400**

R – rezistor $R = 68 \Omega$, **tolerancia 5 %**, $P_{max} = 2$ W

Tabuľka nameraných a vypočítaných hodnôt:

$$\begin{array}{ll} f_{0vyp.} = 1006,58 \text{ Hz} & R = 68 \Omega \\ f_0 = 950 \text{ Hz} & f_0' = 1040 \text{ Hz} \end{array}$$

f_a (f'_a) – dolná hraničná frekvencia netlmeného (tlmeného) PRO

f_0 (f'_0) – rezonančná frekvencia netlmeného (tlmeného) PRO

$f_h (f'_h)$ – horná hraničná frekvencia netlmeného (tlmeného) PRO

M.Č.	$R \rightarrow \infty$		$R = 68 \Omega$		Poznámka
	f (kHz)	U (V)	f' (kHz)	U' (V)	
1.	0,4	0,4	0,4	0,5	
2.	0,66	0,7	0,55	0,7	f_d, f'_d
3.	0,85	0,96	0,75	0,91	
4.	0,95	1	1,04	1	f_0, f'_0
5.	1,15	0,94	1,45	0,88	
6.	1,48	0,7	1,81	0,7	f_h, f'_h
7.	1,6	0,5	2	0,65	

Vzorce: dosadíte konkrétne hodnoty do vzorcov

Rezonančná frekvencia:

$$f_0 = \frac{1}{2 \cdot \pi \cdot \sqrt{L \cdot C}} = \frac{1}{2 \cdot \pi \cdot \sqrt{6,25 \cdot 10^{-3} \cdot 4 \cdot 10^{-6}}} = 1006,584 \text{ (Hz)}$$

Šírka prenášaného frekvenčného pásma netlmeného PRO pri poklese o 3 dB:

$$B_3 = f_h - f_d = 1,48 - 0,66 = 0,82 \text{ (Hz)}$$

Šírka prenášaného frekvenčného pásma tlmeného PRO pri poklese o 3 dB:

$$B'_3 = f'_h - f'_d = 1,81 - 0,55 = 1,26 \text{ (Hz)}$$

Kvalita netlmeného PRO:

$$Q = \frac{f_d + f_h}{2(f_h - f_d)} = \frac{0,66 + 1,48}{2 \cdot (1,48 - 0,66)} = 1,3(-)$$

Kvalita tlmeného PRO:

$$Q' = \frac{f'_d + f'_h}{2(f'_h - f'_d)} = \frac{0,55 + 1,81}{2 \cdot (1,81 - 0,55)} = 0,94(-)$$

Odpor pri rezonancii netlmeného PRO:

$$R_p = \frac{Q}{\omega_0 \cdot C} = \frac{1,3}{2 \cdot \pi \cdot 950 \cdot 4 \cdot 10^{-6}} = 54,45 \text{ (}\Omega\text{)}$$

Odpor pri rezonancii tlmeného PRO:

$$R'_p = \frac{Q'}{\omega_0 \cdot C} = \frac{0,94}{2 \cdot \pi \cdot 1040 \cdot 4 \cdot 10^{-6}} = 35,9 \text{ (}\Omega\text{)}$$

Postup pri meraní: Generátorom sme si naladili f_{0vyp} a na EV kontrolovali, či sedí s hodnotou výstupného napätia 1V, ak ju nemala hľadali sme f_{0odm} pri tejto hodnote. Hodnotovo sa o niečo líšila s vypočítanou. Odmerali sme zopár frekvencií vyšších, ako naša rezonančná (nadrezonancia) a pri poklese o 3db pri napätí 0,707 V f_h . Následne vyšších, ako naša rezonančná (podrezonancia) a taktiež pri poklese o 3db $\rightarrow 0,707 V f_d$.

Vyhodnotenie:

Pomocou programu Excel alebo na milimetrový papier nakreslite amplitúdovo-frekvenčnú charakteristiku $U = F(f)$ pre netlmený a $U' = F(f')$ pre tlmený PRO. Pre frekvenčnú os použite logaritmickú mierku.

Doplňte tabuľku hodnotami, ktoré ste dosiahli meraním a výpočtami:

netlmený PRO			tlmený PRO		
B_3 (kHz)	Q (-)	R_p (Ω)	B'_3 (kHz)	Q' (-)	R'_p (Ω)
0,82	1,3	54,45	1,26	0,94	35,96

Meraním sme zistili, že šírka prenášaného frekvenčného pásma B_3 netlmeného PRO je **menšia**

ako šírka prenášaného pásma **B_{3'}** tlmeného PRO. Kvalita PRO je väčšia pri **netlmenom** PRO ako pri **tlmenom**. Z toho vyplýva, na rozšírenie šírky prenášaného frekvenčného pásma PRO používame tlmiaci **odpor**, pričom kvalita sa **znižuje**.

Rezonancia je **kmitanie** vzniká pri výmene **kinetickej** a **potenciálnej** energie.

Uveďte typy rezonancie:

- **Mechanická** – napríklad pochod vojakov po moste
- Akustická – napríklad **strunové hudobné nástroje**
- **Elektrická** – napríklad **pri striedavých obvodoch, ktoré okrem činných R obsahujú aj L a C**

Rezonančné obvody (RO) sú obvody, od ktorých **sa rezonancia požaduje na presne určenej frekvencii** sú zostavené iba zo súčiastok **frekvenčne závislých** a to **cievka (L)** a **kondenzátor (C)**.

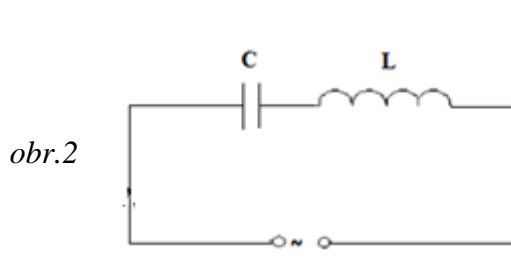
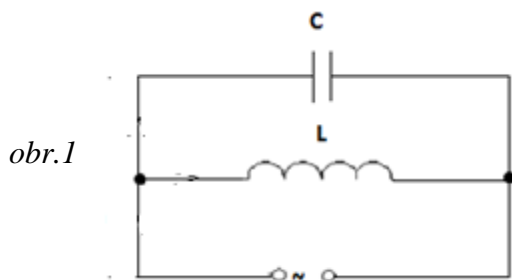
Rozdelenie RO:

- **SÉRIOVÉ** cievka a kondenzátor sú zapojené **za sebou**
- **PARALELNÉ** cievka a kondenzátor sú zapojené **vedľa seba**

doplňte názvy RO pre *obr. 1* a *obr. 2*

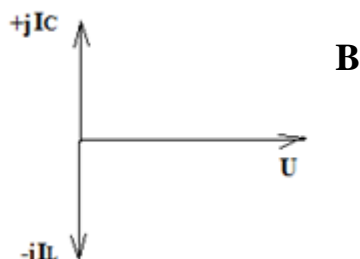
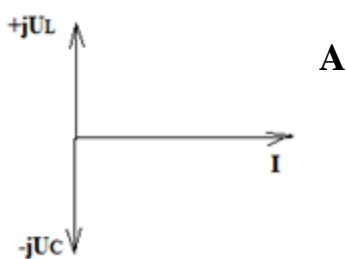
doplňte všetky obvodoové veličiny pre *obr. 1* a *obr. 2*

priradte fázorové diagramy **A** a **B** pre jednotlivé ideálne RO uvedené na *obr. 1* a *obr. 2*

Paralelný RO a fázorový diagram **B**

Sériový RO a fázorový diagram **A**

Odvodte **Thomsonov vzťah** pre výpočet **Rezonančnej** frekvencie pre SRO a PRO:

SRO:

$$U_L = U_C$$

$$I \cdot X_L = I \cdot X_C \quad / : I$$

$$2\pi f_0 L = 1 / 2\pi f_0 C \quad / * 2\pi f_0 C$$

$$(2\pi f_0)^2 * L * C = 1$$

$$4\pi^2 f_0^2 LC = 1 \quad / : 4\pi^2 f_0^2$$

PRO:

$$I_L = I_C$$

$$U / X_L = U / X_C$$

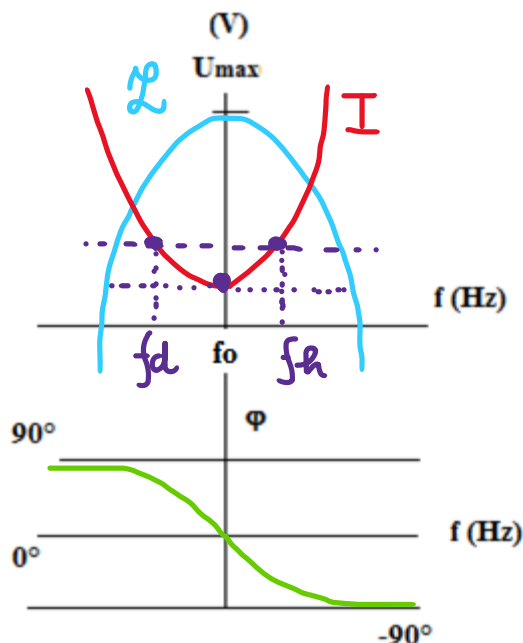
$$U * B_L = U * B_C \quad / : U$$

$$1 / 2\pi f_0 L = 2\pi f_0 C \quad / * 2\pi f_0 C$$

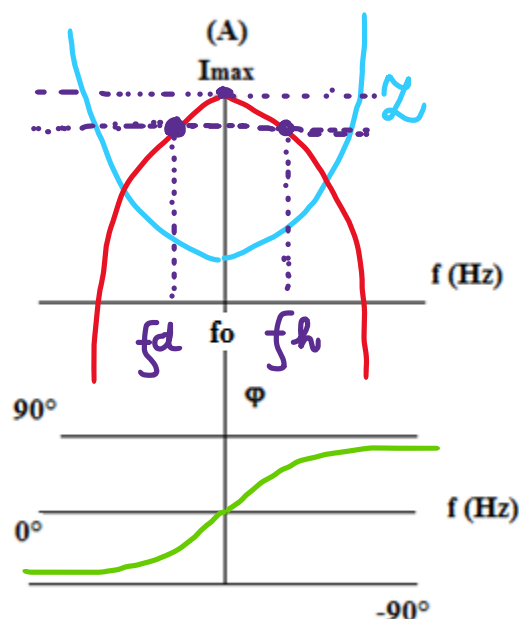
$$(2\pi f_0)^2 * L * C = 1 \quad \rightarrow \quad f_0 = \frac{1}{2\pi\sqrt{LC}}$$

Do pripravených osových súradníc nakreslite tvary rezonančných kriviek, t. j. závislosť $U = f(\text{frekvencie})$ alebo $I = f(\text{frekvencie})$ a fázové frekvenčné charakteristiky, t. j. závislosť $\varphi = f(\text{frekvencie})$ pre jednotlivé rezonančné obvody.

Obr. 3 je pre **Paralelný** rezonančný obvod a *obr. 4* je pre **Sériový** rezonančný obvod.

Obr. 3

Obr. 4

Z rezonančných a fázových frekvenčných charakteristík vyplýva:

1. **SRO** – frekvencia **nižšia** ako rezonančná frekvencia, platí $f < f_0$ vzniká **podrezonancia** $X_C > X_L$ – obvod má **kapacitný** charakter, prúd **predbieha** napätie.

Frekvencia je **vyššia** ako rezonančná frekvencia, platí $f > f_0$ vzniká **nadrezonancia** $X_C < X_L$ – obvod má **indukčný** charakter, prúd **zaostáva** za napätím.

2. **PRO** – frekvencia **nižšia** ako rezonančná frekvencia, platí $f < f_0$ vzniká **podrezonancia** $B_C < B_L$ – obvod má **indukčný** charakter, prúd **zaostáva** za napätím.

Frekvencia je **vyššia** ako rezonančná frekvencia, platí $f > f_0$ vzniká **nadrezonancia** $B_C > B_L$ – obvod má **kapacitný** charakter, prúd **predbieha** napätie.

Využitie rezonančných obvodov:

PRO – v **rádioprijímačoch** (**preladiateľná cievka**), na **ladenie konkrétnej frekvencie**

SRO – **využíva sa ako anténa**

Napište, kde ste sa stretli v bežnom živote s rezonančnými obvodmi a v krátkosti popíšte .....

